

Eesti Lasteaednike Liidu (ELAL) arvamus alushariduse ja lapsehoiu seaduse eelnõu väljatöötamise kavatsuse edaspidi tekstis „dokumendi“ kohta.

Eesmärgiks peaks olema kvaliteetse alushariduse ja lapsehoiu kättesaadavuse tagamine kõigile lastele sünnist kooliminekueni ja see ei tohiks sõltuda ainult vanemate soovist. Kõigile lastele peab olema alates sünnist tagatud õigus haridusele.

Toetame lapsehoidudele ja lasteaedadele ühtse alushariduse ja lapsehoiu seaduse ning sellest tulenevate rakendusaktide kehtestamist ja erinevate regulatsioonide kaotamist ning ettepanekut anda vastutus ka lapsehoiu valdkonna korraldamise eest Haridus –ja Teadusministeeriumile.

Ettepanek:

Kaaluda kavandatava „Alushariduse ja lapsehoiu seaduse“ asemel koostada „Alushariduse seadus“ milles käsitletakse ka lapsehoiu korraldust ja sisu.

Uues seaduses peaks olema reguleeritud nii alushariduse kui lapsehoiu korraldus kui määratletud kasvatuse ja õppe sisu ja kvaliteet. Vältida on vaja praegu hästi toimiva muutmist.

Samas mitte veel välistada ka koolieelse lasteasutuse seaduse täiendamist lapsehoiu käsitlevate sätetega, kuna vastasel korral kaob õiguslik alus lasteaedade põhimäärustel ja teistel õigusaktidel, mis on vastu võetud koolieelse lasteasutuse seaduse alusel.

Kui soovitakse muutust siis peab midagi muutuma ehk hakkama olema teisiti.

Kavandatavad positiivsed muutused ja nende mõju on kirjeldatud jaotuses 16. Mõju III. Asjaajamine läheb lihtsamaks, asutamine ja tegevusloa taotlemine muutub kergemaks ja kiiremaks, pilt läheb selgemaks, reguleerimine toimub ühest asutusest, andmed kajastuvad ühtsetes andmebaasides.

Kõige rohkem kahtlusi tekitavad kavandatavad muudatused sõimerühmade ja hoiurühmade töös.

„Dokumendis“ on kirjas, et lapsehoiu nõudeid ei tõsteta, kuigi need ei jää ka päris samasisulisteks praegu kehtivas seaduses sätestatuga.

Seega eeldatakse, et muudatused tulevad sisse viia lasteaia sõimerühma töös.

Tekib küsimus, mis on lasteaia sõimerühmade töös halvasti?

„Dokumendis“ palju kordi nimetatud Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuuringute keskus RAKE 2015 uuringu alusel olid alushariduse ja lapsehoiu kättesaadavusega rahul 78% vanematest ja lasteaia ning lapsehoiu personaliga ja õppe-kasvatustegevustega oli rahul 90%vanematest. Vahet lasteaia ja lapsehoiuteenuste kasutajate arvamuste vahel ei olnud.

Tekib küsimus, miks peab järele andma seniste sõimerühmade töö kvaliteedis millega rahul ollakse, miks peab nõudeid langetama? „Dokumendis“ on välja toodud, et 95% alushariduses ja lapsehoius osalevatest lastest käib munitsipaallasteaedades, seega vaid 5% neist käib lapsehoius või eralasteaias. HaridusSilma andmebaasi järgi käib sel õppeaastal sõimerühmas 9892 last, lisaks on osad alla kolmeaastased lapsed lasteaedade liitrühmades - nende lastega tegelevad pedagoogilise eriharidusega õpetajad ning töö käib

nendes rühmades lasteaia õppekava (kus on välja toodud eeldatavad oskused vanuseti) järgi. Lapsehoiust käib 0-3-aastaseid lapsi tunduvalt vähem kui sõimerühmades. Seega, soovides pakkuda kõikidele lastele kvaliteetset hoidu ja õpet, langetame kvaliteedinõudeid rühmades, kus käib ligikaudu 10 000 last, selle asemel et tõsta kvaliteedinõudeid lapsehoiust, kus käib tunduvalt vähem lapsi.

„Dokumendis“ on kirjutatud: "Lapsehoiud ja lasteaiaid lähtuvad riikliku õppekava põhimõtetest ja õpikäsitusest, alates 3-aastastest lastest peab olema koostatud lasteaia õppekava. 1,5-3-aastastel lastel on lapsehoiust ja lasteaia toetatud laste üldoskused".

Ettepanek:

Koolieelse lasteasutuse riikliku õppekava asemel peaks olema alushariduse riiklik õppekava, kus on kirjeldatud ka kuni kolmeaastaste laste üldoskused, kus on kokku lepitud õppe- ja kasvatustöö põhimõtted ning tegevused lapse sünnist alates, mida vastavalt võimalustele tehakse kodus, lastehoiust, lasteaia, huviringis.

Veel on arutlusel olevas dokumendis kirjas et: „Lapsehoidudes ja lasteaedades rakendatakse lapsekeskset lähenemisviisi, mis arvestab laste huvidega ja kognitiivsete, sotsiaalsete, emotsionaalsete ja füüsiliste vajadustega“. Lapsekeskse õpikäsituse rakendamise eelduseks on haritud ja otsustusvõimeline õpetaja, kelle tegevust ei ole vaja pidevalt kontrollida, sest õpetaja on pädev tegema iseseisvalt vajalikke otsuseid. Kui aga õpetajal või lapsehoidjal ei ole vajalikku pedagoogilist pädevust, siis ei ole ta suuteline tegutsema lapsekeskse kasvatusprintsiipi järgides - suure tõenäosusega (erandid on alati olemas) kaldub vähese pedagoogilise haridusega lapsehoidja järgima täiskasvanust lähtuva (järgib täpselt etteantud juhiseid või regulatsioone oskamata arvestada lapse eripäraga) või lapse juhitud kasvatus (laps võib teha mida tahab, täiskasvanu on teenindaja) põhimõtteid. Seega ei ole põhjendatud pedagoogilise erihariduseta täiskasvanute osakaalu suurendamine nii lapsehoiust kui ka lasteaia. See ei toeta lapsekeskse õpikäsituse rakendamist.

Kui soovitakse muutust, peab paljugi muutuma ka lapsehoiust. Lapse arengu toetamisel sünnist põhikoolini on väga oluline süsteemne, mitmekülgne järjepidev arendamine, sealhulgas valdkonnapõhine. Väikelastele on väga olulised muusika, liikumise, keele ja kõne ning ümbritseva elu tegevused. Lõimitud mängulise tegevuse kaudu on võimalik õppekava väga loovalt ja paindlikult lasteni viia. Nende tegevuste kaudu saab hinnata lapse arengut ja arenguprobleeme, mis on varajase märkamise seisukohalt ülioluline. Vähemtähtsad pole ka alushariduses kehtestatud päevakava nõuded. Selle tagavad õppekava, tugisüsteemid ja professionaalne (koolitatud, täiendkoolitatud) õpetajaskond ja personal kelle taseme ja jätkukoolitus peab võimaldama täita oma professionaalset rolli. Rootsisis tehakse 10-kuusetele lastele uuring, et välja selgitada lapse keeleline ja sotsiaalne võimekus, järgmine 18 –kuu vanustele lastele ja siis 2,5 aastastele. Probleemide ilmnemisel suunatakse tugiteenuste juurde. Personali täiendkoolituseks peavad olema rahalised võimalused.

Toetame seisukohta, et nii lapsehoiust rühmades kui lasteaia rühmades peab olema vähemalt üks kõrgharidusega õpetaja kellel on ettevalmistus ja valmisolek (kutse) tegeleda igas eas lastega sünnist alates kuna esimesed eluaastad on lapse kasvamisest otsustava tähtsusega ja lisaks vähemalt lapsehoidja kutsega või õpetajat abistava töötaja kutsega õpetajat abistavad töötajad lähtudes täiskasvanute ja laste suhtarvudest.

Neil peavad olema nende kutsestandardist lähtudes kompetentsid nii iseseisvaks töötamiseks kui õpetaja juhendamisel töötamiseks. Sõime/hoiurühmas peaks olema üks, võimalusel kaks kõrgharidusega õpetajat, kellel on ettevalmistus ja valmisolek (kutse) tegeleda sellealaste lastega, kuna esimesed eluaastad on lapse kasvamisest otsustava tähtsusega

Õpikvaliteedi seisukohalt on oluline laste ja õpetajate suhtarv nii lastehoiust kui ka lasteaia. Lasteasutusele võiks jääda õigus paindlikule õpetajate tööaja kasutamisele ja korraldusele.

„Dokumendis“ on vähe puudutatud tugiteenuste pakkumise teemat, kuigi mainitakse, et alusharidus peab olema integreeritud sotsiaal- ja tervishoiuteenustega. Lapsehoid, olgu ta siis munitsipaal- või erateenus võiks tunduvalt rohkem pakkuda teenust erivajadustega lastele. Aina rohkem lapsi ja lapsevanemaid on huvitatud eriteenuste olemasolust (suhkruhaiged, allergilised, toidutalumatus, käitumisprobleemidega, ATH, logopeedilised, keelelised, kultuurilised, usulised, arenguprobleemid, jt)

Eesti alusharidus on (veel) päris heas seisus. Kui meie laste arv lähiajal oluliselt ei suurene, siis EL 2020 püstitatud eesmärk, mille kohaselt peaks osalema alusharidust võimaldavas asutuses 95% kõigist 4-aastastest kuni koolimineku eas lastest, on täidetav. Juba 2014/2015 aastal on see näitaja 93,5%. Usume, et kohaliku omavalitsuse üksused ise investeerivad oma võimalustest lähtuvalt uute lapsehoiu ja lasteaiakohtade loomisse ja ka riik toetab jätkuvalt investeeringutega uute kohtade loomist. Paljudes piirkondades saavad juba käesoleval aastal kõik soovijad lapsele koha lapsehoiust või lasteaias. On kohti, kus lasteaiakohti on rohkem kui lapsi ja probleeme on rühmade täituvusega. See annab alust arvata, et oskusliku ja paindliku lähenemise korral on võimalik vähendada ka 1,3 – 3 aastaste laste järjekorda. Kaasa aitab ka täpsema kohataotlejate järjekorra arvestuse süsteemi loomine. Kohaliku omavalitsuse üksustel tekib võimekus munitsipaal- või erasektori võimalusi kasutades (ka teistelt omavalitsuse üksustelt kohti ostes) tagada kõikidele oma territooriumil elavatele lastele lapsehoiu või lasteaiakohti.

Eesti elukestva õppe strateegia 2020 eesmärk, luua kõigile lastele paindlikud võimalused alushariduses osalemiseks vähemalt aasta enne kooli on täidetud. Kõik 6-7 aastased lapsed, kelle vanemad on soovinud, on ka kohad saanud.

Ka praegu kehtivates seadustes sätestatud nõuded lapsehoidudele ja lasteaedadele on paindlikud ja võimaldavad otsustamist korralduse küsimustes nii kohalike omavalitsuse üksustele kui lasteasutustele.

Ka praegu vastutavad kohalikud omavalitsuse üksused alushariduse ja lapsehoiu kättesaadavuse ning kvaliteedi eest kuigi tundub, et mitte ühtsetel alustel. „Dokumendile“ lisatud tabelite andmetel on jätkuvalt väga suured erinevused erinevates kohalike omavalitsuse üksustes paljude näitajate osas. Väga erinevad on kohalike omavalitsuse üksuste kulud munitsipaallasteaias kohta kasutava lapse kohta kuus, lapsevanema kogutasu kuus kui toidutasu, kohatasu, õppetasu. Jätkuvalt on väga erinevad personalikulud ja endiselt on väga suur erinevus lasteaiatöötajate töötasu osas. Lasteasutuste rahastamise küsimus on endiselt päevakorras.

Ettepanek:

Seadustada riiklik järelevalve ja sekkumise võimalused, kui kohaliku omavalitsuse üksus või lapsevanem ei täida seadust ja ei toeta lapse kujunemist tema eeldustest lähtuvalt. Seni on ainukeseks võimaluseks, kui lapsevanem kaebab valla või linna kohtusse ja vanemate hooldusõiguse peatamine või lõpetamine.

Küsitavused:

Kas alushariduse ja lapsehoiuteenuse kättesaadavuse ja parema kvaliteedi tagab ainult regulatsioonide koondamine ühes seaduses?

See jääb sõltuma endiselt kohaliku omavalitsusüksuse võimekusest ja rahastamise küsimustes otsustajate prioriteetidest, erinevate kohalike omavalitsuse üksuste ja haridusasutuste koostöö põhimõtetest, samuti riigi ja kohalike omavalitsuse üksuste koostööst. Reguleerimise koostamine raha juurde ei tekita.

Vältida tuleb:

- Suhteliselt hästi toimiva alushariduse mudeli põhjusest muutmist
- Olukorra tekitamist kus laste areng jääb vajalikul määral toetamata
- Sõimerühmades hästitoimivate meeskondade lõhkumist ja seal töötavate õpetajate sundimist töötama lapsehoidja staatuses madalama palgaga
- Kokkuhoiu tekitamist laste arvelt, nende mitmekülgse arengu toetamise arvelt
- Nn. „ühe õpetaja süsteemi“ peale surutud kasutusele võtmist juhtkonna või kohaliku omavalitsuse üksuse surve all. See peab olema kõigi asjaosaliste ühine valik ja otsus.

VI Väljatöötamise tegevuskava

Dokumendis on nimetatud alushariduse ja lapsehoiu seaduse eelnõu avaliku konsultatsiooni toimumise aeg: juuni 2016.

Ettepanek: Muuta alushariduse ja lapsehoiu seaduse avaliku konsultatsiooni aeg pikemaks. Näiteks: juuni – sept. 2016. Juunis on puhkuste aeg ja kuna konsultatsiooni kaasatavad saavad tegeleda eelnõu analüüsimise ja ettepanekute vormistamisega põhitöö kõrvalt, jääb kuu aega arvamuste ja konstruktiivsete ettepanekute kujundamiseks liiga lühikeseks. Õigusakti eeldatav jõustumise aeg on pakutud 01.09.2017.

Koostas liikmete arvamuste põhjal

Liili Pille.

04.03.2016